

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติ หนองหลวง
จังหวัดเชียงราย

The Management Strategy for the Nong Luang Natural Reservoir,
Chiang Rai Province

จิราวุฒิ แก้วเขื่อน¹, วิกรม บุญนุ่น², โกมินทร์ วังอ่อน³ และ เบญจมาศ เมืองเกษม⁴
Jirawut Keawkuen¹, Vikrom Boonnun², Gomin Wang-on³ and
Benjamas Muangkasem⁴

Received: 04 April 2025; Revised: 12 June 2025; Accepted: 19 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย และ 2) จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ประชาชนที่อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่หนองหลวง จำนวน 360 คน ผู้นำชุมชนโดยรอบพื้นที่หนองหลวง จำนวน 23 คน และ ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม และการจัดประชุมกลุ่มย่อย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ บรรยายค่าสถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความต้องการในการพัฒนาอ่างเก็บน้ำหนองหลวงให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการที่เป็นระบบ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนมีความตระหนักถึงสำคัญของอ่างเก็บน้ำหนองหลวง และมีความต้องการอย่างมากที่จะพัฒนากการบริหารจัดการในทุกด้าน เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำได้อย่างเต็มศักยภาพและยั่งยืน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาระบบบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย โดยเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาบุคลากร ปรับปรุงเทคโนโลยี เพิ่มแหล่งทุน และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่รองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดสรรงบประมาณและแสวงหาแหล่งเงินทุนเพิ่มเติม

^{1 2 3 4} สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย; Doctoral of Regional Development Strategies, Chiang Rai Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: 649998202@cr.ru.ac.th

2) การพัฒนาบุคลากรและสร้างความร่วมมือ 3) การปรับปรุงเครื่องมือและเทคโนโลยี 4) การสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และ 5) การวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; อ่างเก็บน้ำธรรมชาติ; จังหวัดเชียงราย

Abstract

The objectives of this research article were (1) to analyze the current management conditions of the Nong Luang natural reservoir in Chiang Rai Province, and (2) to formulate a strategic development plan for the management of the Nong Luang natural reservoir. The study sample and target groups consisted of 360 residents living around the Nong Luang area, 23 community leaders from nearby areas, and 15 representatives from government agencies involved in the reservoir's management. The research tools included questionnaires and focus group discussions. Data were analyzed using statistical software, with descriptive statistics presented in terms of percentages, means, and standard deviations.

The research findings revealed that local residents expressed a strong need for sustainable and efficient development of the Nong Luang reservoir. Key concerns included the importance of community participation, systematic management, governmental support, and the conservation of natural resources. Community leaders showed a high level of awareness of the reservoir's importance and a strong desire to enhance management practices in all aspects, aiming to maximize the sustainable utilization of the reservoir. The strategic issue emerging from this research was defined as: "The development of a management system for the Nong Luang natural reservoir in Chiang Rai Province by fostering cooperation, developing human resources, improving technology, increasing funding sources, and promoting community participation to support sustainable development." The strategy comprises five key areas: (1) budget allocation and identification of additional funding sources, (2) personnel development and cooperation building, (3) improvement of tools and technology, (4) enhancement of participation and communication, and (5) strategic planning and management.

Keywords: Strategies; Natural Reservoir; Chiang Rai Province

บทนำ

การบริหารจัดการน้ำในประเทศไทยถือเป็นยุทธศาสตร์ระดับชาติที่สำคัญ โดยมีหลายหน่วยงานของรัฐร่วมดำเนินการอย่างบูรณาการ อาทิ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และกรมชลประทาน ซึ่งได้จัดทำแผนแม่บทและระบบการบริหารจัดการน้ำทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และจังหวัด โดยให้ความสำคัญกับแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น อ่างเก็บน้ำธรรมชาติ ที่มีบทบาททั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ และสังคม หน่วยงานภาครัฐได้แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานระดับต่าง ๆ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของอ่างเก็บน้ำ และเสนอรายชื่ออ่างเก็บน้ำที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ รวมถึงกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ พื้นฟู และใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเหล่านี้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำทะเบียนอ่างเก็บน้ำที่สำคัญเสนอคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อให้แต่ละจังหวัดสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาพรวม แหล่งน้ำธรรมชาติของไทย เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนองบึง และอ่างเก็บน้ำ เป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญในด้านการอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2561)

อย่างไรก็ตาม แหล่งน้ำเหล่านี้กำลังเผชิญกับปัญหาสำคัญ เช่น การลดลงของปริมาณน้ำ คุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรม การบุกรุกพื้นที่ต้นน้ำ และการขาดระบบบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะในชุมชนที่พึ่งพิงแหล่งน้ำเหล่านี้เป็นหลัก การจัดการทรัพยากรน้ำจึงต้องเน้นทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการสร้างระบบบริหารจัดการที่ยั่งยืน ควบคู่กับการอนุรักษ์ระบบนิเวศในพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน และคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ในระยะยาว ในขณะเดียวกัน จังหวัดเชียงรายได้ดำเนินการในระดับจังหวัด โดยมีคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำเข้ามากำกับนโยบายและการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติอย่างจริงจัง

“หนองหลวง” อ่างเก็บน้ำธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดเชียงราย มีพื้นที่กว่า 8,000 ไร่ ครอบคลุม 3 ตำบล ใน 2 อำเภอ คือ เวียงชัยและเมืองเชียงราย มีลักษณะโดดเด่นทั้งทางภูมิศาสตร์ และระบบนิเวศ โดยรอบอ่างมีเกาะธรรมชาติหลายแห่ง เช่น เกาะแม่หม้าย เกาะดงมะเฟือง และเกาะสันป่าเป้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหน่วยงานรัฐเข้าไปพัฒนาบางส่วน เช่น โครงการชลประทาน และกรมโยธาธิการและผังเมือง แต่ยังไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากประสบปัญหาการรุกล้ำพื้นที่โดยประชาชนและภาคเอกชน การจัดการหนองหลวงจึงจำเป็นต้องดำเนินการในรูปแบบบูรณาการ โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 8 ด้าน ได้แก่ การใช้ การเก็บกัก การซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และคุณภาพชีวิต ควบคู่กับการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและนโยบายระดับประเทศอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวงในครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงแต่จะช่วยนำเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างรอบด้านและยั่งยืน แต่ยังเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ อีก

ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันของภาครัฐ เอกชน และชุมชนในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนกับบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนที่อยู่อาศัยรอบพื้นที่หนองหลวง จำนวน 3,558 คน ผู้วิจัยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรชัดเจนด้วยสูตรของทาร์ยามาเน่ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 360 คน และ 2) ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับกลุ่มที่ 1 คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพปัจจุบันและความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย สำหรับกลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ของผู้นำชุมชน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมก่อนเก็บข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และความพร้อมของแบบสอบถาม ระบุลักษณะของกลุ่มเป้าหมายให้มีความชัดเจน ใช้วิธีการสุ่มหรือวิธีการเลือกตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยที่ระบุไว้ จากนั้นดำเนินการ แจกจ่ายแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด อธิบายจุดประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบ และการรักษาความลับของข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามเมื่อได้รับกลับคืนมา และตรวจสอบและจัดเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อนำเสนอระดับความคิดเห็นหรือพฤติกรรม รวมถึงตีความผลการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เปรียบเทียบกับทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปผลอย่างชัดเจนและเสนอข้อเสนอแนะตามหลักฐานที่ได้จากข้อมูล

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ตัวแทนจากภาครัฐจำนวน 15 คนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง ใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งเชิงปฏิบัติการและเชิงนโยบายของการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ คือ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยเทคนิค SWOT Analysis โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในใช้แนวคิด 4M+P และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกใช้แนวคิด PESTEL ในการวิเคราะห์กลยุทธ์ ผู้วิจัยใช้เทคนิค TOWS Matrix Analysis

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง การสนทนาในกลุ่มย่อยมีการกำหนดประเด็นหลักเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างมีระบบ โดยมีการบันทึกและสรุปเนื้อหาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยและที่ประชุมเริ่มทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกด้วยแนวคิด PESTEL ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยทางการเมืองและสังคม (Political) เศรษฐกิจ (Economic) สังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural) เทคโนโลยี (Technological) สิ่งแวดล้อม (Environmental) และกฎหมาย (Legal) พร้อมทั้งให้ค่าคะแนนความสำคัญในแต่ละประเด็นที่นำเสนอ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในด้วยแนวคิด 4Ms + Partnership ที่ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล (Man) ทรัพยากรทางการเงิน (Money) การบริหารจัดการ (Management) วัสดุหรือวัตถุดิบรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก (Material) และ เครือข่ายร่วมดำเนินการ (Partnership) พร้อมทั้งให้ค่าคะแนนความสำคัญในแต่ละประเด็นที่นำเสนอ และนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมากำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix Analysis

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์การรับรู้และความต้องการในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 พบว่า ประชาชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วงสูงวัย โดยเฉพาะผู้ที่อายุ 61 ปีขึ้นไป ซึ่งมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่น ๆ และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดอย่างชัดเจน ในด้านรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ โดยเฉพาะช่วงรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน และรองลงมาคือ ช่วง 10,001–15,000 บาทต่อเดือน สะท้อนถึงภาพรวมของกลุ่มประชากรที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจฐาน

รากเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะการอยู่อาศัยแสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมในพื้นที่และอาศัยอยู่มานานกว่า 25 ปี โดยมีสถานภาพสมรสแล้วเป็นกลุ่มหลัก และส่วนใหญ่มีอาชีพในภาคเกษตรกรรม รองลงมาคือรับจ้างทั่วไปและค้าขาย ขณะที่กลุ่มอาชีพในภาคราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งโดยรวมแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างประชากรที่เน้นแรงงานภาคเกษตรและมีฐานเศรษฐกิจในระดับล่างเป็นหลัก

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของอ่างเก็บน้ำหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

สภาพปัจจุบันของอ่างเก็บน้ำหนองหลวง พบว่า โดยรวมประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่ได้รับการประเมินสูงสุด ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของอ่างเก็บน้ำในฐานะแหล่งอาหารสำคัญของชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.35) รองลงมาคือการใช้เป็นแหล่งอาหารของปศุสัตว์ (3.20) และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (3.10) ส่วนประเด็นด้านแหล่งท่องเที่ยว (3.08) และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการ (2.95) อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ขณะที่ประเด็นด้านความชัดเจนของหน่วยงานในการบริหารจัดการ (2.87) การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำกับประชาชน (2.87) การกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ (2.89) และการบริหารจัดการขยะ (2.84) อยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ ส่วนประเด็นที่ได้รับการประเมินต่ำที่สุดคือ การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐในการพัฒนา (2.59)

ความต้องการของประชาชน พบว่ามีความต้องการในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกประเด็น โดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในฐานะแหล่งอาหาร (4.66) การกำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอ (4.63) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบริหารจัดการ (4.64) และการมีข้อกำหนดหรือระเบียบที่ชัดเจนในการใช้ประโยชน์ (4.54) นอกจากนี้ ยังมีความต้องการในระดับสูงต่อบทบาทของผู้นำชุมชน การสร้างความเข้าใจระหว่างภาคประชาชนกับผู้นำ การจัดประชุมร่วมวางแผนทาง การส่งเสริมบทบาทของหน่วยงานด้านการศึกษา ตลอดจนการจัดกิจกรรมด้านศาสนาและประเพณี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้และความคาดหวังของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่อ่างเก็บน้ำอย่างยั่งยืน

โดยสรุป ประชาชนให้ความสำคัญต่อบทบาทของอ่างเก็บน้ำในฐานะแหล่งทรัพยากรเพื่อยังชีพ แต่ยังคงมีความต้องการให้มีการพัฒนาและบริหารจัดการที่เป็นระบบ ชัดเจน และยึดโยงกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 51–60 ปี มากที่สุด รองลงมาคือช่วงอายุ 21–30 ปี และ 41–50 ปี ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน ในขณะที่กลุ่มอายุ 31–40 ปี และ 61 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยกว่า ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาคือประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนผู้ที่จบระดับอนุปริญญา ปวส. และปริญญาตรีมีจำนวนใกล้เคียงกัน สำหรับรายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,001–15,000 บาท รองลงมาคือกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท

ขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,001 บาทขึ้นไปมีจำนวนน้อย โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานานเกินกว่า 25 ปี และมีภูมิลำเนาเดิมในพื้นที่เป็นส่วนมาก ด้านสถานภาพ พบว่ากลุ่มใหญ่เป็นผู้สมรสแล้ว รองลงมาคือโสด ส่วนกลุ่มที่อยู่ในสถานภาพอื่น ๆ เช่น หม้ายหรือหย่าร้างมีจำนวนค่อนข้างน้อย และในด้านตำแหน่งบริหารในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน รองลงมาคือกรรมการหมู่บ้าน และตำแหน่งกำนันตามลำดับ

สภาพปัจจุบัน		ประเด็นความคิดเห็นรายด้าน	ความต้องการ	
แปลผล	$\bar{X}$		$\bar{X}$	แปลผล
น้อย	2.42	1. ด้านการใช้ประโยชน์	4.69	มากที่สุด
น้อย	2.17	2. ด้านการเก็บกัก	4.71	มากที่สุด
น้อย	2.17	3. ด้านการรักษาและซ่อมแซม	4.70	มากที่สุด
น้อย	2.19	4. ด้านการฟื้นฟู	4.67	มากที่สุด
น้อย	1.99	5. ด้านการพัฒนา	4.65	มากที่สุด
น้อย	2.01	6. ด้านการป้องกัน	4.67	มากที่สุด
น้อย	2.23	7. ด้านการสงวน	4.74	มากที่สุด
น้อย	2.09	8. ด้านการแบ่งเขต	4.76	มากที่สุด
น้อย	2.16	เฉลี่ยรวม	4.70	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันกับความต้องการบริหารจัดการพื้นที่อ่างเก็บน้ำหนองหลวงในทุกมิติ

จากตารางที่ 2 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการพื้นที่อ่างเก็บน้ำหนองหลวงในทุกมิติพบว่า ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าการดำเนินการในแต่ละด้านยังอยู่ในระดับน้อย โดยเมื่อพิจารณาตามลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=2.42$) รองลงมาคือ ด้านการสงวน ($\bar{X}= 2.23$) และ ด้านการฟื้นฟู ($\bar{X}=2.19$) ส่วน ด้านการรักษาและซ่อมแซม ($\bar{X}= 2.17$) และ ด้านการเก็บกัก ($\bar{X}= 2.17$) อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ขณะที่ ด้านการแบ่งเขต มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าเล็กน้อย ($\bar{X}=2.16$) ด้านการพัฒนา ($\bar{X}= 2.01$) และ ด้านการป้องกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}= 1.99$)

ในด้านความต้องการของผู้นำชุมชน พบว่าทุกมิติได้รับการประเมินว่ามีความต้องการในระดับ “มากที่สุด” โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการแบ่งเขต ($\bar{X}=4.76$) ตามด้วย ด้านการสงวน ($\bar{X}=4.74$) ด้านการเก็บกัก ($\bar{X}= 4.71$) ด้านการรักษาและซ่อมแซม ($\bar{X}=4.70$) ด้านการใช้ประโยชน์ ($\bar{X}=4.69$) ด้านการฟื้นฟู และ ด้านการป้องกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.67$) และสุดท้ายคือ ด้านการพัฒนา ($\bar{X}=4.65$)

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่อ่างเก็บน้ำหนองหลวง พบว่าโดยรวมสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับ “น้อย” ขณะที่ความต้องการอยู่ในระดับ “มาก

ที่สุด” ทุกด้าน โดยด้านที่มีความต้องการมากที่สุดคือ การแบ่งเขต ($\bar{X}=4.76$) ขณะที่มีการดำเนินการในปัจจุบันในระดับต่ำ ($\bar{X}=2.16$) สะท้อนถึงช่องว่างที่ชัดเจนระหว่างสภาพปัจจุบันกับความต้องการในทุกมิติ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะในด้านที่มีคะแนนปัจจุบันต่ำที่สุด เช่น ด้านการป้องกัน ($\bar{X}=1.99$) และด้านการพัฒนา ($\bar{X}=2.01$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของพื้นที่หนองหลวงโดยใช้กรอบ PESTEL พบว่า แต่ละมิติประกอบด้วยทั้งโอกาสและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการพื้นที่อย่างรอบด้าน ด้านการเมือง มีโอกาสจากการกำหนดพื้นที่หนองหลวงเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำและการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่เผชิญอุปสรรคจากระบบการบริหารแบบสั่งการ ความซับซ้อนของขั้นตอน และการขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ด้านเศรษฐกิจ แม้จะมีงบประมาณสนับสนุนเบื้องต้นและศักยภาพด้านประมงและการท่องเที่ยว แต่ยังมีข้อจำกัดจากความไม่ต่อเนื่องของงบประมาณ รายได้ลดลง และการขาดแนวทางเพิ่มมูลค่าทรัพยากร ในมิติด้านสังคม มีจุดแข็งจากความผูกพันของชุมชนและกิจกรรมท้องถิ่น เช่น งานโคบาล แต่ยังขาดกลไกความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ด้านเทคโนโลยี มีการเริ่มนำระบบบริหารจัดการและนวัตกรรมมาใช้ แต่ยังขาดฐานข้อมูลและการสนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมถึงต้นทุนที่สูง ด้านสิ่งแวดล้อม พื้นที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่เผชิญปัญหาต้นทุน การลดลงของพันธุ์ปลา และสารเคมีจากการเกษตร ด้านกฎหมาย แม้จะมีกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ยังขาดกลไกการใช้ประโยชน์ร่วมกันและกฎหมายบางฉบับยังเป็นข้อจำกัด โดยสรุป พื้นที่หนองหลวงมีทรัพยากรและทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง แต่ยังต้องการการบริหารจัดการที่เป็นระบบ กลไกความร่วมมือที่ชัดเจน และการแก้ไขข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและกฎหมาย เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวนำเสนอได้ดังตารางที่ 3

ปัจจัยภายนอกด้าน	น้ำหนัก	ค่าคะแนน		คะแนนจริง		รวม
	คะแนนเต็ม=1	โอกาส	อุปสรรค	โอกาส	อุปสรรค	
Policy (นโยบาย)	0.25	2.50	4.29	0.63	1.07	-0.45
Economy (เศรษฐกิจ)	0.10	2.33	3.83	0.23	0.38	-0.15
Social (สังคม/วัฒนธรรม)	0.15	4.25	4.40	0.64	0.66	-0.02
Technology (เทคโนโลยี)	0.10	3.66	4.75	0.37	0.48	-0.11
Environment (สิ่งแวดล้อม)	0.20	4.33	4.33	0.87	0.87	0.00
Legal (กฎหมาย)	0.20	2.33	4.00	0.47	0.80	-0.33
สรุปสภาพแวดล้อม				3.19	4.26	-1.06

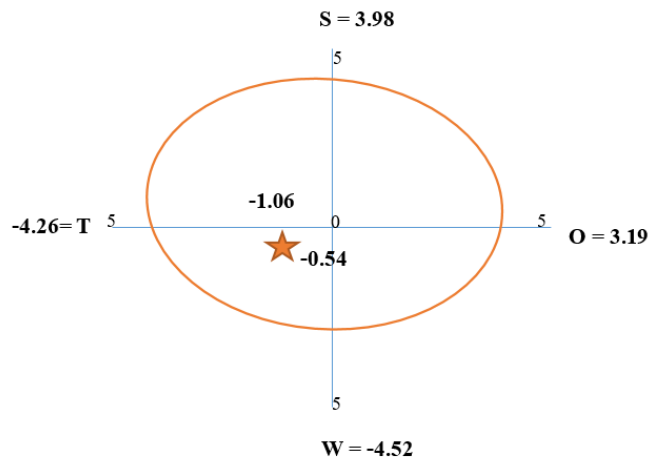
ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักและค่าคะแนนของสภาพแวดล้อมภายนอก

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในพื้นที่หนองหลวงด้วยแนวคิด 4Ms + Partnership พบว่ามีทั้งจุดแข็งที่สนับสนุนการพัฒนาและจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคในแต่ละด้าน ด้านการบริหารจัดการ (Management) มีความเข้มแข็งในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว รวมถึงมีแผนงานที่เป็นระบบ แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการน้ำและวัชพืชที่ต่อเนื่อง รวมถึงปัญหาขอบเขตพื้นที่ที่ไม่ชัดเจน ส่วนด้านทรัพยากรการเงิน (Money) มีงบประมาณสนับสนุนบางส่วน เช่น เครื่องจักรกลและการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ แต่ยังคงขาดความเพียงพอและไม่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Man) พบว่ามีความรักและผูกพันของประชาชน รวมถึงความเข้าใจในพื้นที่ของบุคลากร แต่ยังคงขาดบุคลากรที่เพียงพอ ขาดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ และมีการใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม เช่น การจับปลาผิดกฎหมาย ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) มีโครงสร้างพื้นฐานบางส่วน เช่น เรือกำจัดวัชพืชและระบบสาธารณสุขมูลฐาน แต่ยังคงขาดการดูแล การใช้เทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ขณะที่ด้านความร่วมมือ (Partnership) แม้จะมีการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับตำบล แต่ยังคงขาดหน่วยงานเจ้าภาพหลัก ระบบการจัดการเครือข่าย และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนของประเด็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย นำเสนอได้ดังตารางที่ 4

ปัจจัยภายในด้าน	น้ำหนัก	ค่าคะแนน		คะแนนจริง		รวม
	คะแนนเต็ม=1	จุดแข็ง	จุดอ่อน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	
Management (การจัดการ)	0.20	3.50	4.14	0.70	0.83	-0.13
Man (บุคลากร)	0.20	3.80	4.67	0.76	0.93	-0.17
Money (งบประมาณ)	0.30	4.50	5.00	1.35	1.50	-0.15
Material (สิ่งอำนวยความสะดวก)	0.20	4.33	4.20	0.87	0.84	0.03
Partnership (องค์กรร่วมดำเนินการ)	0.10	3.00	4.14	0.30	0.41	-0.11
สรุปสภาพแวดล้อม				3.98	4.52	-0.54

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักและค่าคะแนนของสภาพแวดล้อมภายใน

จากการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 และ 4 การระบุตำแหน่งทางกลยุทธ์จากการคำนวณค่าคะแนนสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในนำเสนอได้ดังภาพที่ 1

ภาพ 1 การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์

การวิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์

การวิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำหนองหลวง จังหวัด เชียงราย พบว่าอยู่ในจุดอ่อนและมีอุปสรรค จึงเหมาะกับกลยุทธ์ WT ที่มุ่งลดจุดอ่อนและป้องกันภัยคุกคาม แนวทางพัฒนา ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้าง เพิ่มศักยภาพบุคลากร ใช้เทคโนโลยี หาแหล่งทุน และวางมาตรการระยะยาว โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการอย่างยั่งยืนผ่านความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

จากการวิเคราะห์ TOWS Matrix โดยใช้ปัจจัยจุดอ่อนและอุปสรรคที่มีคะแนนสูง (4–5 คะแนน) ผู้วิจัยและที่ประชุมได้พัฒนากลยุทธ์ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ “การพัฒนาระบบบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย โดยเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาบุคลากร ปรับปรุงเทคโนโลยี เพิ่มแหล่งทุน และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อรองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งสามารถสรุปกลยุทธ์หลักได้ 5 ด้าน ได้แก่

1) การจัดสรรงบประมาณและแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติม โดยจะเป็นการมุ่งบริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส พร้อมแสวงหาแหล่งทุนจากรัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างครอบคลุม

2) การพัฒนาบุคลากรและสร้างความร่วมมือที่เน้นการเพิ่มพูนทักษะบุคลากรในพื้นที่ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ

3) การปรับปรุงเทคโนโลยี คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

4) การสร้างการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร หมายถึง การสร้างช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่ายและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

5) การวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์ เช่น การจัดทำแผนแม่บทที่มีเป้าหมายชัดเจน พร้อมระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการพัฒนาในระยะยาวอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมีการอภิปรายผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาและวิเคราะห์การรับรู้และความต้องการในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 61 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับประถม รายได้ค่อนข้างต่ำ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลานาน สอดคล้องกับลักษณะประชากรในชุมชนเกษตรของไทยที่มีผู้สูงอายุและการศึกษาระดับต้นสูง (ข้าวสภาพัฒน์, 2562) ความผูกพันและประสบการณ์ของประชาชนกลุ่มนี้สะท้อนถึงความสำคัญในการรับฟังความคิดเห็นของพวกเขาในการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 51–60 ปี การศึกษาระดับมัธยมต้น รายได้ต่อเดือน 10,000–15,000 บาท ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยฯ และอาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการชุมชน โดยเฉพาะการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ (2562) ที่เน้นบทบาทของผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และแนวคิดของ Northouse (2019) ที่ชี้ว่าผู้นำที่เข้าใจบริบทตนเองสามารถนำพาชุมชนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์การรับรู้และความต้องการในการบริหารจัดการพบว่า ทั้งประชาชนและผู้นำชุมชนมีความต้องการระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะการอนุรักษ์ความอุดมสมบูรณ์ของอ่างเก็บน้ำ การจัดการคุณภาพน้ำ การพัฒนาเพื่อการเกษตร การควบคุมของเสีย การป้องกัน การบุกรุกพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดสรรงบประมาณ และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักรวมต่อคุณค่าของอ่างเก็บน้ำในมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2563) ที่ระบุว่าชุมชนต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร และยังสอดคล้องกับแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (IWRM) ของ Global Water Partnership (2000) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ

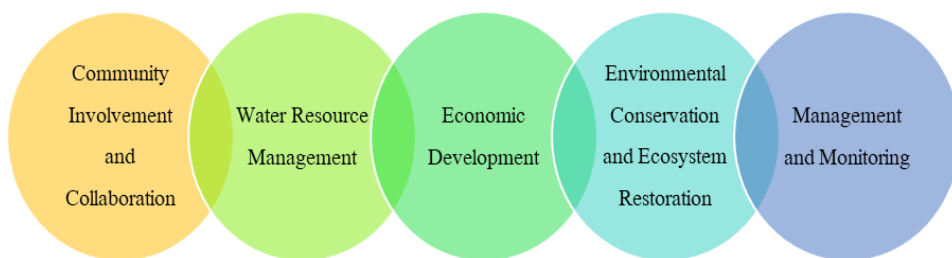
ความสอดคล้องของความต้องการจากทั้งสองกลุ่ม สะท้อนถึงทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาอ่างเก็บน้ำหนองหลวงให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน โดยควรคำนึงถึงความแตกต่างของประสบการณ์และบทบาทในการออกแบบแนวทางการบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่า ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย อยู่ในจุดอ่อนและมีอุปสรรค ซึ่งบ่งชี้ถึงข้อจำกัดภายในและภัยคุกคามจากปัจจัยภายนอก ดังนั้น กลยุทธ์ที่เหมาะสมคือ WT Strategy หรือ Defensive Strategy ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ การลดจุดอ่อนภายในและป้องกันผลกระทบจากอุปสรรคภายนอก แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการ การเพิ่มศักยภาพบุคลากร การหาแหล่งงบประมาณ การนำเทคโนโลยีมาใช้ และการกำหนดมาตรการป้องกันปัญหาระยะยาว โดยได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์คือ “การพัฒนาบริหารจัดการโดยเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาบุคลากร ปรับปรุงเทคโนโลยี เพิ่มแหล่งทุน และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อรองรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

กลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วม การบูรณาการ และการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการตัดสินใจ (United Nations, 2015) การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการทรัพยากร การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การนำเทคโนโลยีมาช่วยจะช่วยให้การจัดการทรัพยากรมีความแม่นยำและทันต่อสถานการณ์ และการมีแหล่งทุนที่เพียงพอเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอระบบและกลไกการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำธรรมชาติหนองหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 7 ประการ ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการจากทุกภาคส่วน การใช้เทคโนโลยีสนับสนุน การส่งเสริมความร่วมมือ การเสริมสร้างความรู้ การจัดสรรงบประมาณ การติดตามและประเมินผล และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (IWRM) และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ความรู้เท่าทัน การจัดการที่เป็นระบบ และการสร้างรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวแบบการบริหารจัดการภายใต้ CWEEM Model ที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจ และการติดตามผล ซึ่งเป็นการบูรณาการแนวคิดและกลไกต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำหนองหลวงเกิดความมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ภาพ 1 CWEEM MODEL

ที่มา: ผู้วิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพควรดำเนินการโดยการบูรณาการนโยบายระหว่างระดับชาติและท้องถิ่นให้สอดคล้องกัน พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ วางแผน และติดตามผล เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมควบคู่ไปกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัยและรองรับการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำอย่างมีประสิทธิภาพควรจัดตั้งคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อทำหน้าที่วางแผน กำกับ และติดตามการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการจัดทำแผนแม่บทที่ครอบคลุมทั้งด้านทรัพยากรน้ำ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยนำกลยุทธ์จากงานวิจัยมาใช้ในการจัดสรรงบประมาณและแผนปฏิบัติการ พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนผ่านการอบรมและการจัดตั้งองค์กรที่เข้มแข็ง เพื่อดูแลทรัพยากรร่วม และส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทรแก้ว. (2551). แนวคิดและหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ข่าวสภาพัฒน์. (2562). รายงานภาวะทางสังคม. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/download/Social/Social_Report/2562_q4_002_news_th_en.pdf

- นิรวาน พิพิธสมบัติ และคณะ. (2550). พื้นที่ชุ่มน้ำ : แหล่งอาหารของโลก รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเนื่องในวันพื้นที่ชุ่มโลก ประจำปี 2550. สำนักงานนโยบายและแผนสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2563). การบริหารจัดการน้ำ: ข้อเสนอเชิงนโยบายจากงานวิจัย. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก <https://www.pier.or.th/forums/2020/15/>
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2568. เข้าถึงได้จาก https://wr.pwa.co.th/data/_uploaded/file/Law/MasterPlan20years_2561to2580.pdf
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สุภาภรณ์ ศรีบุญเรือง. (2562). บทบาทผู้นำชุมชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคเหนือ. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 11(1), 45–58.
- Global Water Partnership. (2000). Integrated water resources management. TAC Background Papers No. 4. 30 April 2025. Retrieved from <https://www.scrip.org/reference/referencespapers?referenceid=1320536>
- Northouse, P. G. (2019). Leadership: Theory and practice (8th ed.). SAGE Publications.
- United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. 30 April 2025. Retrieved from <https://www.sdg.un.org/2030agenda>